

PODPIS VOJAŠKE POGODBE NA BLEDU

Evropski pomen balkanskega vojaškega zavezništva**Balkan balkanskim narodom! - Odločilen korak k njihovi neodvisnosti**

V enem najlepših krajev Slovenije, ob Blejskem jezeru, je bila pretekli teden podpisana pogodba, ki spada med najvažnejše mednarodne dogodke zadnjega časa. Zunanji ministri Turčije, Grčije in Jugoslavije so sklenili vojaško zavezništvo in združili s tem politične, gospodarske in oborožene sile 46 milijonov ljudi v čvrsto skupnost. Dežele, strnjene v Balkansko zvezo, se raztezajo od meje Perzije čez Malo Azijo in Balkan do Avstrije in krijejo površino, približno štirikrat večjo od italijanske republike.

Načelnik francoske vlade Mendès-France je izjavil, da je z blejsko pogodbo bil položen temelj varnosti na Balkanu in v Evropi.

Naši bralci se bodo spraševali, zakaj je dosežen sporazum pravzaprav tako pomemben. Da bodo znali pravilno oceniti smisel in zgodovinske posledice pogodbe, jih moramo opozoriti, da je važnost balkanskega zavezništva dvojna. Najprej je sporazum velikega pomena za podpisnike same, ki so se v svoji politiki držali načela:

»BALKAN BALKANSKIM NARODOM!«

Ta zahteva je stara. Pojavila se je, brž ko so se balkanski narodi prebudili k samozavesti in ustanovili svoje lastne države. »Balkan balkanskim narodom!« je bil klic, ki je odmeval po Balkanu skozi 19. in 20. stoletje do naših dni.

Toda zaman so bile vse težnje tamkajšnjih narodov po zedinjenju in neodvisnosti. Velele so hotele za vsako ceno na Balkanu gospodariti in zato so potrebovale na polotoku le šibke, med sabo sprte države, ki se dajo voditi in izrabljati kot poslušno orodje v politični borbi med velikimi.

Blejsko jezero, biser pokrajinske lepote v planinskem svetu Slovenije, je te dni postalo prizorišče važnega zgodovinskega dogodka: v nekdanjem kraljevem dvorcu je bilo podpisano balkansko vojaško zavezništvo.

Stara avstro-ogrska monarhija, caristična Rusija in Velika Britanija so bile dolgo časa edine tekmovalke na Balkanu. Vodilo njihove politike je bilo vselej lastna državna korist in ne potrebe balkanskih kristjanov. Enkrat so podpirale Bolgare proti Srbom, drugikrat Srbe proti Bolgarom, tretjič spet Turke proti kristjanom. Ko so l. 1878 Bolgari premagali Turke in prodirali zmagoviti proti Carigradu, se je njihova vojska morala na grožnjo Rusije ustaviti. Pozneje so bili Bolgari in Srbi sklenili carinsko skupnost, kar naj bi bil prvi korak k državni združitvi obeh narodov. Tedaj se je oglašila Avstrija in zapretila, da napove vojno, ako se sklep ne prekliche.

Ko je začela turška moč razpadati, so velele Turčijo ravno tako izrabljale kakor ostale balkanske države; tudi Turčija je postala slepo orodje v rokah Avstrije, Rusije in Velike Britanije. V začetku našega stoletja se jim je priključila Italija. Obračati je začela svoje poglede na Albanijo, se protivila ustanovitvi velike jugoslovanske države na drugi obali Jadrana. Preden je stopila v prvo svetovno vojno, si je aprila 1915 dala obljubiti od zaveznikov Dalmacijo in del turškega ozemlja v Mali Aziji.

SPOR S STALINOM

Ko je bila l. 1945 dobojevana druga svetovna vojna, so bili Jugoslovani prepričani, da je sedaj napočila ura združevanja in osamosvojitve Balkana. Prvi predlog, ki so ga stavili, je bil, naj se združita Bolgarija in Jugoslavija. Mednarodni položaj je bil tak, da ni nihče več mogel preprečiti te združitve.

Zdelo se je, da se bo veliki sen škofa Strossmayerja, Janeza Evangelista Kreka in drugih jugoslovanskih rodoljubov končno uresničil: ustanovila se bo velika južnoslovanska država od Črnega morja do tržaškega zaliva. S tem bi bil položen temelj, na katerem bi s časom lahko nastala in se zgradila slovanska velesila na Balkanu, enaka po prirodnem bogastvu in moči Italiji ali Franciji.

Zastopniki Bolgarije in Jugoslavije so se bili sporazumeli, pripravili osnutek pogodbe in določili že dan sestanka, na katerem naj se sklene jugoslovansko-bolgarsko združenje, ko se je iznenada pojavila velikanska ovira.

Stalin, ki se je zdelo, da stvar podpira, se je naenkrat združitvi uprl in načrt je padel v vodo. Kakor caristična, tako je tudi komu-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Sporazum o Trstu visi še v zraku

Ameriška United Press je, kakor smo že zadnjič pisali, naznanila svetu, da bo sporazum o Trstu sklenjen 9. avgusta ob 10. uri in 30 minut.

Mi smo želeli, da bi bila vest neresnična. In res je šlo zopet za izmišljotino.

Kako časnikarji brezvestno begajo ljudstvo, smo videli te dni. Giornale di Trieste je v torek natiskal čez celo stran, da je sporazum o Trstu sklenjen, drugi dan pa z ravno tako debelimi črkami, da nihče še ne ve, kdaj bo pogodba podpisana!

Oboje ne more biti resnično. Lažno so pisali ali v torek ali v sredo, vendar jih to ne razburja. Naj le bo zmešnjava v glavah bralcev, glavno je, da list kupujejo.

Kaj je resnica? Nam se zdi, da so pogajanja o Trstu že močno napredovala, a da se kljub temu še vedno bje borba med diplo-

mati. Gre najbrž za miljske vasi, ki naj pridejo v cono B, za narodno enakopravnost med Italijani in Slovenci, za vsaj delno povrnitev škode, ki so jo povzročili fašisti, in slične stvari.

KAMNI SPOTIKE

Angleški dnevnik Times pravi, da so nasprotja, katera morajo državniški premestiti, sicer maloštevilna, toda ta leže trdovratno kakor kamni na poti do sporazuma. Laški diplomati v Londonu izjavljajo, da je izid razgovorov do neke mere še negotov.

Kolikokrat se je že pripetilo, da se je kdo spotaknil ob neznatnem kamenčku in telebnil v jarek! Naše ljudstvo si iskreno in prisrčno želi, da bi se to zgodilo sedaj diplomatom. Dan, ko bi se pošteno skregali, bi bil za tržaške Slovence dan velikega veselja.

NOVICE Z VSEGA SVETA

POGODBA O BALKANSKEM ZAVEZNIŠTVU

sestoji iz 13 členov ali paragrafov.

Najvažnejši je drugi, ki se glasi približno takole: Vsak oboroženi napad na katerikoli del ozemlja enega ali več zaveznikov bodo podpisniki smatrali za napad na vse tri države. Takoj se bodo sestali in sklenili, kako je treba napadenemu priskočiti na pomoč z orožjem.

V tem členu je jedro pogodbe. Za Jugoslavijo pomeni sporazum na pr. tudi tole: ako bi jo kdo napadel, da ji vzame kos ozemlja, bi ne bila več sama kakor l. 1941, temveč bi stopili na njeno stran grška in turška vojska.

Nove jugoslovanske meje so s tem zavarovane pred presenečenji.

HIROŠIMA SE SPOMINJA ŽRTEV

Pretekli teden so v tem japonskem mestu obhajali otožno slovesnost. Minulo je 9 let, odkar je med prebivalstvo tresčila atomska bomba ter ubila 200.000 mož, žena in otrok. To je bil učinek ene same bombe. Zbrana množica je prepevala himno miru in iznad trga se je dvignilo 500 belih golobov.

Na mestu, kamor je udarila bomba, so sezidali spominsko cerkev iz prispevkov, razbranih po vsem svetu.

LOVRENC KOŠIR

je znamenit Slovenec, čigar 150. obletnico rojstva so pred kratkim praznovali v Sloveniji z velikimi svečanostmi.

Bil je avstrijski uradnik in se bavil z obračunavanjem poštnih pristojbin. Tedaj so za vsako pismo sestavili poseben račun. Računali so od postaje in papir je šel s pismom do naslovljenca.

Koširju se je zdelo tako zaračunavanje zelo zapleteno in nepraktično. Dunajski vladi je l. 1835 predlagal, naj uvede znamke, ki so obenem potrdilo, da je poština poravnana.

Ker se Avstrija ni zanimala, je Košir razložil svoj načrt Angležu Palwayu, ki je bil takrat v Ljubljani. In glej, leta 1840 je Velika Britanija spravila v promet znamke, od koder so se razširile po vsem svetu.

Ko nalepiš znamko, se spomni, da je to slovenska zamisel.

DEMOKRACIJA ZA IZVOZ

Zborovanje, ki so ga italijanski in slovenski neodvisneži sklicali za preteklo soboto na trg Garibaldi v Trstu, je ZVU perpovedala. Prizadete stranke so proti odločbi ostro protestirale.

V času, ko se odloča usoda Trsta, je torej prebivalstvu prepovedano javno povedati, kaj misli o svoji bodočnosti.

Zelo demokratično!

Tako ravnanje z državljani bi bilo v Angliji nemogoče. Zavezniki poznajo dve vrsti demokracije: eno zase, drugo za izvoz v zastonjalo tujino.

POVORKA LAŠKIH NACIONALISTOV

Pretekli torek se je v središču Trsta zbralo okoli 200 meščanov, ki so demonstrirati proti Slovencem in Jugoslaviji. Padale so psovke, polne zaničevanja in sovraštva do sosednega naroda.

Povorka je korakala neovirano po glavnih ulicah ter se vrnila na Veliki trg, kjer so so-

vinisti prisilili godbo v kavarni Specchi, da je nehala igrati. Pozvali so občinstvo, naj vstane ter počasti spomin onih nacionalistov, ki so lanskega novembra padli na trgu v demonstracijah proti zavezniški policiji.

Policija je na vse te stvari mirno gledala. Za obhod nacionalisti niso prosili dovoljenja. Njih nastop nas spominja na dobo fašizma. Lep uvod v italijansko-jugoslovanski sporazum!

NAJVEČJI OGNJENIK NA SVETU

je ledenik Vatnajökull na otoku Islandu. Zadnjič je izbruhnil 30. marca 1934. Ob 10. uri ponoči so začele na vseh ladjah v tamkajšnjem morju magnetne igle plesati, nato je pretreslo zrak pet silnih eksplozij. Proti nebu so švigali v višino 16 tisoč metrov orjaški snopi ognja.

Ognjena lava je predrla 400 metrov debelo plast ledu. Nastala je 25 kilometrov široka reka, na kateri so plavale cele gore ledu. Ko se je ognjenik umiril, je pustil za seboj dolino, v kateri bi bilo prostora za ves Trst z okolico.

Učenjaki napovedujejo, da bo vulkan letos zopet izbruhnil. Iz notranjosti zemlje se ognjena lava že bliža skladom večnega leda. K sreči leži Vatnajökull sredi nenaseljene zemlje. Le če bo izbruh večji kakor l. 1934, bo prizadel škodo islandskim kmetom.

NEMŠKI SOCIALNI DEMOKRATI

so imeli pred kratkim občni zbor v Berlinu in sprejeli zelo zanimive sklepe. Večina je izjavila, da marksizem ne predstavlja več edine idejne podlage, na kateri sloni stranka. Krščansko pojmovanje življenja ni v nasprotju s socializmom. Socialna demokracija ne sme iskati zaslombe samo v delavskem razredu, temveč mora upoštevati tudi druge sloje, tako kmete ter male in srednje meščane. Stranka odklanja načelni razredni boj, kakor so ga pojmovali stari marksisti.

Vse to dokazuje, da se v nemški socialni demokraciji, ki je dala svetu Marxa, gode velike idejne spremembe.

RASTOČA MOČ NEMČIJE

Ameriški senat je soglasno pooblastil predsednika Eisenhowerja, naj naredi vse potrebno, da postane Nemčija spet popolnoma neodvisna ali suverena država, ako bi se Italija in Francija protivila pristopiti k skupni evropski vojski.

Kaj to pomeni? To pomeni, da bi se Nemčija kot neodvisna dežela smela tudi oborožiti. Če Francozi nočejo imeti Nemcev v skupni evropski vojski, naj pa imajo na meji obnovljeno nemško armado.

Večjega pritiska Amerika ne more izvajati na Francoze.

AMERIKA PREDNJAČI

Dne 31. julija so v New Yorku pod predstvom kardinala Spellmana zborovali zastopniki 24 organizacij, ki se poganjajo za praktično enakopravnost med belci in črnci. Obhajali so 20. obletnico, odkar se je ustanovil »Katoliški odbor za sporazum med plemeni«.

V Trstu se bo odbor za sporazum med narodi ustanovil 30. februarja.

»POŠTENI JANEZ«

V Evropo pride v kratkem posebno izvežban bataljon ameriških topničarjev, oborožen z naravnost strašnimi atomskimi izstrelki: saj bo en izstrelak, ki ga imenujejo »korporal«, 15 metrov dolg in 1 meter širok in nosi več eksplozivne moči, kakor je imela atomska bomba, ki je padla med vojno na japonsko mesto Hirošimo in usmrtila večino tamkajšnjega prebivalstva. Letel bo z večjo brzino ko zvok in dosegel do 150 km daljave. Bataljon je opremljen z deseterico metalcev takih izstrelkov.

Za izdelavo »korporala« so potrebovali učenjaki 10 let študija. Pozneje nameravajo podpreti infanterijo Atlantske zveze še z drugim atomskim izstrelkom, ki mu pravijo »pošteni Janez«.

Gorje človeštvu, če pride do novega spopada in bi vojno vodili ti »pošteni Janezi«!

POTOVANJE NA LUNO

V Innsbrucku, glavnem mestu Tirolske, so se v začetku tega meseca sestali učenjaki iz 17 držav in razpravljali, ali bo človeku kdaj mogoče leteti na luno.

Amerikanec Friderik C. Durant je ugotovil, da bodo taka potovanja prav gotovo mogoča še pred koncem našega stoletja. Če bi znanstveniki imeli za svoja raziskovanja na razpolago več denarja, je dodal, bi zemljani lahko leteli na luno že v 20 do 30 letih.

STRAH PRED OPERACIJO

Boštjan Catalano iz Sicilije bi bil moral biti operiran. Ko so ga pripeljali v operacijsko dvorano in so zdravniki pripravljali nože in škarje, se je tako prestrašil, da mu je postalo slabo.

Preden so ga začeli operirati, je umrl za srčno kapjo.

ČUDEŽNE KROGLICE

V londonskih lekarnah prodajajo posebno vrsto kroglic. Sestavljene so iz starih zelišč, ki rastejo v indijanskih krajih Srednje Amerike. Indijanci so jih uporabljali proti strahu. Najbrž vplivajo pomirjevalno na živce.

Če bi se danes, ko prebivalstvo vznemirja no pričakuje rešitev tržaškega vprašanja, pojavil nekdo s temi kroglicami v Trstu ter jih začel prodajati, bi — obogatel.

POL MILIJONA

Ljudem, ki so hodili 5. avgusta po neki ulici v Pizi, so nenadoma začeli padati po glavah bankovci. Ozrlji so se kvišku in zagledali deklico, ki je namesto zrakoplovčkov spuščala skozi okno listke po 10.000 lir. Splavalo jih je kar 50.

Mora se jim že dobro goditi, ako dajejo otrokom kar pol milijona v roke, da se igrajo. Skoda, da ni šel mimo blagajnik kake slovenske tržaške organizacije!

ŽALOSTNA OBLETNICA

Dne 8. avgusta sta potekli dve leti, odkar je nenadoma umrl mladi akademik Sergej Tončič, edini sin voditelja tržaških Slovencev dr. Franeta Tončiča. Ob tej priliki se je brala maša zadušnica, ki so se je udeležili prijatelji in znanci težko prizadete družine.

Noben človek ne stoji tako visoko, da bi mu ne bilo treba biti pravičen do drugih

(Ebner-Eschenbach)

Evropski pomen balkanskega vojaškega zavezništva

nistična Rusija bila nasprotna, da nastane na Balkanu premočna, čeprav slovanska in komunistična država! Nova državna tvorba bi bila utegnila postati presamostojna ter bi ne hotela slepo izpolnjevati ukazov iz Kremlja. Takih zaveznikov Stalin ni maral. Sovjetska namišljena državna korist je bila za Stalina važnejša kakor načela slovanske skupnosti in komunizma.

Iz istih nagibov je Stalin tudi žrtvoval koroške Slovence ter jih v celoti izročil avstrijskim Nemcem.

V teh usodnih Stalinovih napakah je treba tudi iskati vzroke velikemu, nepopravnemu sporu med Titovo Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo.

BALKANSKI POMEN BLEJSKEGA SESTANKA

Zgodovinski pomen blejskega sestanka je v tem, da je kljub vsem oviram ideja balkanske samostojnosti vendarle zmagala. Namesto Bolgarije, ki je po Stalinovi zaslugi danes z Jugoslavijo sprta, sta stopili v Balkansko zvezo Grčija in Turčija.

S pogodbo sicer ni nastala nova država, temveč le zveza samostojnih in enakopravnih dežel, toda tudi to je zelo važen korak na poti združevanja in osamosvojitve balkanskih narodov. Zveza je odprta tudi drugim državam, to se pravi, da pozneje lahko pristopijo še Bolgarija, Romunija in Albanija, s čimer bi bil Balkan popolnoma zedinjen.

Vojaško zavezništvo, potrjeno na Bledu, ni bilo ustanovljeno brez težav. Njegova najodločnejša nasprotnica je bila Italija. Najprej je protestirala že proti pogodbi o političnem prijateljstvu, ki so jo predlanskim podpisale Turčija, Grčija in Jugoslavija v Ankari. Ko so balkanske zaveznice sklenile spremeniti prijateljstvo v vojaško zavezništvo, se je Italija spet uprla.

Ker sta Turčija in Grčija članici Atlantske zveze, je zahtevala, da mora vojaško pogodbo odobriti Atlantski svet. Naznanila je, da bo v svetu vložila proti pogodbi veto, to je, da jo bo onemogočila. Nanjo bo pristala samo, če se prej reši tržaško vprašanje.

Podpis vojaške pogodbe so v poslednjem času ovirale tudi Združene države in se posluževale v ta namen Turčije, ki je dobila pred kratkim v Ameriki 200 milijonov dolarjev podpore.

Amerika ni bila v načelu proti vojaškemu zavezništvu med balkanskimi državami. Nasprotno, idejo je celo odločno podpirala. Hotela je le, da bi se balkanske države popolnoma podredile Atlantski zvezi. Dejansko je šlo seveda le za Jugoslavijo, zakaj Turčija in Grčija sta že tako članici Atlantske skupnosti. Jugoslavija bi morala, čeprav ni članica, sprejeti iste obveznosti kakor Turčija in Grčija, na primer, da atlantski generali prevzamejo, če treba poveljstvo nad jugoslovansko vojsko.

Ravno tako je Amerika želela, da bi se pogodba podpisala obenem s sporazumom o Trstu.

Jugoslavija se je tem zahtevam uprla. Končno so se pobotali in podpisali vojaško zavezništvo, kakor je bilo prej zamišljeno. Diego De Castro pravi v Stampi, da je to »velik uspeh spretne jugoslovanske diplomacije«.

EVROPSKI POMEN POGODBE

Zapadne velesile so Jugoslaviji popuščale najbrž zaradi vojaškega položaja, ki ga zavzema v sklopu Balkanske zveze in s tem v sistemu obrambe zapadne Evrope.

Vsi smo priče, kakšne težave imajo Amerikanci s skupno evropsko vojsko. Italijanski parlament še danes ni odobril zakona o tej vojski, na kateri naj bi po ameriškem prepričanju slonela vsa varnost zapada.

Se neprimerno večje težave delajo pa Ameriki Francozi. V Parizu se še vedno obnavljajo, ali bi se priključili evropski obrambni skupnosti, kjer bi Nemci bili po mnenju Pariza prav gotovo zelo upoštevani ter bi popolnoma zasenčili Francoze. Že danes je

Nemčija vse preveč močna in vplivna. Če stopi s svojo armado v evropsko obrambno skupnost, postane čez noč spet vodilna država na naši celini.

Amerikanci so dalj časa skušali razpršiti te bojazni z mirnim prepričevanjem. Ko niso uspeli, so začeli groziti: če Italija in Francija ne pristopita k skupni evropski vojski, jima bo Amerika umaknila sleherno pomoč; Nemčija dobi pravico, da se spet oboroži, Amerika bo temeljito spremenila dosedanje politiko do Evrope.

V čem naj bi obstajala ta sprememba? Amerikanci niso pojasnili, kaj mislijo narediti. Slišijo se pa glasovi, da bi Amerika v sporazumu z Veliko Britanijo naslonila v tem primeru obrambo Evrope na Balkansko zvezo in Nemčijo. Diego De Castro piše v Stampi, da je Zapadna Nemčija že izrazila svojo pripravljenost pristopiti k Balkanski zvezi.

Fuad Köprülü, Koča Popović, Stefan Stefanopoulos, zunanji ministri 3 balkanskih držav, na postaji Lesce-Bled

Tako da so govorili v začetku julija nemški državniki grškemu ministrskemu predsedniku, ko je bil na obisku v Bonnu.

Ce bi do tega prišlo, bi sporazum, podpisan 9. avgusta na Bledu, zadobil splošno-evropski pomen in močno dvignil vpliv Turčije, Grčije in Jugoslavije.

»SILA MED VZHODOM IN ZAPADOM«

V italijanskih listih beremo, da so cilji, ki so si jih postavili balkanski zavezniki, predvsem pa Jugoslavija, zelo visoki. Jugoslavija se baje ne zadovoljuje s tem, da je vodilna država na Balkanu, marveč bi hotela, da se ustvari in organizira med vzhodom in zapadom »tretja politično-vojaška sila«, ki je danes sicer še navezana na zapad, a bi s časom skušala postati čim bolj samostojna in neodvisna.

Danes je svet razdeljen v dva tabora: na eni strani je Sovjetska zveza s svojimi podložnimi deželami, ki morajo poslušno izvrševati povelja iz Moskve. Drugi tabor vodi Amerika. Tudi Washington teži za tem, da bi posebno manjše države vključil v svoj politični sistem ter z njihovo pomočjo dosegel ameriške cilje v svetu.

Med obema taboroma so pa države in narodi, katerih interesi se sicer v glavnem krijejo z zapadom, a bi kljub temu ne hoteli biti nesamostojni in brezpomembni privešek vsemogočne Amerike. Ohraniti si hočejo svobodo mišljenja in odločanja, biti žele enakopravni zavezniki in ne podložniki.

Med te ne spadajo le narodi Balkanske zveze, Nemčija in številne druge evropske države, temveč tudi milijonske množice na bližnjem vzhodu in v Aziji. Vsi ti narodi se Sovjetske zveze in njene napadalnosti boje, zato bi z zapadom radi sodelovali, potrebujejo od zapada pomoči in opore, a žele ostati obenem gospodarji svoje usode.

Balkanski narodi so s podpisom vojaškega zavezništva na Bledu dokazali, da je taka politika mogoča in da je združljiva z resničnimi in trajnimi interesi zapadnega sveta.

„Kar je res in kar je pravično, to mora odsevani iz človeških besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu!“

(Janez Evangelist Krek)

Dopisi iz Tržaškega

SV. BARBARA

Ce vas je strma pot zanesla zadnji dve nedelji v našo prijazno in lepo vasico, ste nalteli kar na dva različna praznika. 1. avgusta smo praznovali po stari navadi naše vasko opasilo. Naša cerkva je bila za ta dan dvakrat premajhna. Ob tej priliki je na željo domačinov, največ po zaslugi Ivana Hrovatina, gostoval pri nas mešani pevski zbor iz Mačkovelj, ki je poleg cerkvenih zapel še celo vrsto lepih narodnih in umetnih pesmi. 8. avgusta bi pa morala biti pri nas »šagra«. A ta dan so izrabili naši »napredneži«, da so uprizorili praznik t. zv. »demokracičnega tiska«.

Vendar se je zdelo, da bi ljudje raje praznovali vaški praznik po stari ljudski šegi.

MAČKOVLJE

Pretekli teden je bil za delavce zelo nesrečen. Težjih in lažjih nezgod pri delu je bilo polno. Tudi delavca Cvetka Smotlaka iz naše vasi je zadela. Iz kotla, pri katerem je delal v novi cementarni industrijskega pristanišča, je brizgnil vroč cement in ga opeknel po desni nogi. Ozdravel bo v 10 do 20 dneh.

ZGONIK

Nesreča res nikoli ne počiva. Posebno pogoste so na prometnih mestnih ulicah, pa tudi pri kmečkem delu se pripetijo.

V sredo si je zlomil nogo 66-letni kmet Ivan Petelin iz Zgonika št. 6. Porival je voz na dvorišču in prav nerodno padel. Precej časa bo moral ležati v bolnici. »Doma pa toliko dela!«, se gotovo huduje. Pa nič ne pomaga, potrpeti je pač treba in se udati v božjo voljo. Želimo mu, da bi čimprej okreval!

BAZOVICA

V četrtek popoldne se je nad nami nenedoma stemnilo nebo, usula se je toča in nekajkrat se je močno zabliščalo in zagrmelo. Slišali smo, kako je enkrat tako močno tresčilo, da je marsikomu zastal dih. Nič nenavadnega, običajna poletna nevihta, smo rekli.

Kmalu pa smo zvedeli, da je strela ubila dva angleška častnika, 28-letnega kapetana Petra Pringeja in 19-letnega podporočnika Stephena Finlowa, ki sta si pod drevesom poiskala zavetja.

V gozdiču blizu naše vasi imajo Angleži že nekaj dni vojaške vaje. Pod neko drevo so vojaki postavili radijski oddajnik in ob njem sta stala oba oficirja. Strela ju je na mestu ubila.

ŽAVLJE

V soboto se je v podjetju Italcementi zgodila huda nesreča. Mladi delavec Just Kariš iz Spodnje Magdalene je pri delu prišel med drog in žerjav, ki ga je močno stisnil in mu zdrobil kosti. Režeža so takoj odpeljali v bolnico. Njegovo stanje je resno.

BANE

Urad za obveščanje javnosti pri ZVU je minulo sredo izdal poročilo, po katerem je policist Josip Bronzin našel na polju v bližini ameriške vojašnice ranjeno 20-letno žensko. Vojaška policija da je pridržala dva vojaka, o katerih sumijo, da o zadevi vesta kaj več.

Poročilo je kaj nejasno. Ne vsebuje niti imena najdene ženske niti ne omeni kraja, kjer so jo našli.

Pri nas in v sosednjih krajih pa kroži vest, da je ženska zaradi poškodb umrla in da so jo našli v bližini ameriških vojašnic pri Banaah.

Kakšna je resnica? Upamo, da bo dal pristojni urad v kratkem točno poročilo.

SESLJAN

Pred kratkim sta se pri nas mudila zakonca iz Sicilije. Soba sta najela pri domačinu in vsak dan sta hodila na kopanje. Prve dni je šlo vse gladko, medtem ko je pozneje ljubimir izginil. Opazila sta namreč, da govorita gospodarja med seboj neznan jezik. Nekoga dne sta se razburila in meni nič tebi nič zahtevala, naj gospodarja govorita med seboj laško. Dobila sta seveda odgovor, ki sta ga zaslužila. Toda naš jezik jima je šel tako na živce, da sta drugega dne klicala policijo in zahtevala, naj ona izposluje laško govorico.

Naletela sta na splošen smeh in sta morala pobrati šila in kopita, ker ju je gospodinja izgnala iz stanovanja. Še en dokaz, kako nestrpni in neomikani so naši sosede.

Dopisi iz Goriške

IZ KRMINA

Borbo našega županstva proti lastnikom psov, ki puščajo živali na ceste brez nagobčnikov in brez predpisane občinske ploščice ter jih ne vodijo na verižici, vsi občinarji odobravamo. Prestopki se bodo odslej strogo kaznovali. Psi, ki jih policija najde na cesti brez nagobčnika in ploščice, bodo polovili in po treh dneh pobili, če se lastnik ne javi na občini.

Psi čuvaji pa morajo biti podnevi priklenjeni.

IZ RONK

V četrtek so pri nas blagoslovili poslopje, zgrajeno iz sredstev notranjega ministrstva. V njem so begunci dobili 12 novih stanovanj. Pri otvoritvi in blagoslovu stanovanj je bil tudi goriški prefekt dr. Zerbi. Novo poslopje je blagoslovil domači župnik g. Virgulin. V kratkem bodo blagoslovili še 32 novih malih ljudskih hiš, ki bodo stale 335 milijonov. Od teh bo plačala država 20 in občina 15.

IZ TRŽIČA

Vse občine, tako tudi Tržič, se v zadnjem času zares trudijo, da bi omilile hudo gospodarsko krizo v naši deželi. Tržiški občinski svet je na svoji seji med drugim sklenil tudi, da ustanovi poleg že obstoječega delovišča še tri nova (cantieri scuola). Imenovana štiri delovišča bodo zaposlila skozi 387 delovnih dni 390 navadnih delavcev. K stroškom za dela, ki jih bodo izvršili na imenovanih deloviščih, bo prispevala občina nekaj nad tri milijone, medtem ko bo država dala nekaj nad 122 milijonov. Navadni delavci preje-

majo menda 600 lir na dan. Predlog svetovaleca Bergamasa, naj bi občina odobrila še 200 lir na dan, ni bil sprejet. Delovišča bodo kljub temu brezposelnost precej omilila.

BORBA PROTI ROPOTU IN KALILCEM NOČNEGA MIRU

Doslej je bil v naši Gorici nočni in jutranji promet zares nadležen. Ropotanje in tuljenje motornih vozil je postajalo kar nezno. Prav je, da je goriška kvestura izdala pred kratkim najstrožja navodila proti brezvestnim kalilcem nočnega miru, še bolj prav pa je storila, ko je neposlušne kalilce občutno kaznovala. V treh dneh je pobrala iz žepov lepe vsote, saj jih je kaznovala kar 54.

IZ GRADIŠKE

V Vidmu in v Gorici se je obnovilo živahno gibanje za ustanovitev pokrajinske avtonomije v pokrajini Furlanija-Juljska krajina, ki jo v členu 116 predvideva tudi ustava.

Najprej je začel novo akcijo za pokrajinsko avtonomijo videmski deželni zbor. Sklenil je, da naj se ustanovi posebna komisija, ki naj prouči na mestu samem, kako se je obnesla avtonomija v Siciliji, Dolini d'Aosta in na Južnem Tirolskem.

Pri nas v Gradiški pa je priredila Krščanska demokracija zborovanje, ki se ga je udeležilo nad 50 vodilnih oseb stranke, županov, duhovnikov ter drugih prijateljev avtonomije. Najprej je poročevalac g. Geat orisal uspehe avtonomije v treh zgoraj imenovanih pokrajinah in označil pot, ki naj se je drži deželni študijski odbor v svojem predlogu

pokrajinskega statuta. Za njim sta govorila še dr. Catullo in dr. Cian. Prvi je govoril tudi o deželni avtonomiji v Avstriji do 1915.

Tudi goriški mestni svet je v točki 4 svoje zaključne resolucije izrazil nujno potrebo po temeljitem študiju pokrajinske avtonomije, ki naj bi pospešila pridobitev tistih sredstev, katera so potrebna, da se rešijo posebne težave naše dežele na gospodarskem polju.

Le naš znanec, občinski svetovalec Predoni, ostaja neizprosno nasprotnik vsake avtonomije v deželi in v pokrajini. Na zadnji zaključni seji goriškega mestnega sveta je mladim mož med drugim tudi takole zinil: »Danes govorijo slovenski svetovalci veliko o pokrajinski avtonomiji, toda pred 1947. letom so drugače govorili: tedaj so tu hoteli imeti sedmo federativno republiko. Tu ne more biti govora o kaki avtonomiji, ki ima morda nekaj smisla v Siciliji in drugod, a pri nas bi bila avtonomija zločin proti domovini, ki naj bi zadovoljila tako neznamno manjšino, kakor je grška v Siciliji«. Ali bi ne bilo bolje, da bi bil tiho?

DRŽAVNA PODPORA ZA VODOVOD

Država je dodelila 300 milijonov lir za napeljavo vodovoda v vzhodni Furlaniji. Te podpore bodo veseli zlasti poljedelci Gradiške, Fare, Mariana in Romansa, ker bodo z namakanjem izboljšali na račun vseh davkoplačevalcev svoje kmetije. Mi jim to podporo iz srca privoščimo, a obenem mislimo, da naš tužni Števerjan, ki nima niti vodovoda za pitno vodo in mora v suhih poletjih pravažati vodo celo iz Soče. Kdaj se bosta dežela in država zganili ter priskočili našim Števerjancem na pomoč? Veselo vest za Furlanijo je dobil iz Rima senator Rizzati.

Dopisi iz Goriške

GORICI PRETI UDAREC

Sveti Gorici, kakor jo imenujejo Italijani, preti že dve leti udarec, ki se ga brani kot hudič blagoslovljene vode.

Udarec ji grozi iz Trsta, ki se že več časa trudi, da bi se zgradila nova železniška proga iz Zagrada mimo Sv. Ivana ob Soči do Vidma. Na ta način bi proga šla mimo Gorice, ki bi se tako spremenila v zakotno vasico.

Tržačani namreč pravijo, da bi se tako s tremi milijardami stroškov rešili neprijetnega ovinka.

Ne verjamemo, da bi prometno ministrstvo moglo in hotelo ugoditi želji tržaških gospodarskih krogov. To se bo še toliko manj zgodilo sedaj, ker se je začela popravljati z največjo naglico železniška proga z goriškega južnega kolodvora v Šempeter, kar lahko pomeni, da se bo Gorica ponovno povezala z Jugoslavijo tudi po železnici.

POMOČ OŠKODOVANCEM

Ministrstvo za kmetijstvo in gospodarstvo je oškodovancem, ki jim je toča v Brdih in Furlaniji ob sv. Petru uničila skoro ves pridelek, dodelilo 57 milijonov lir podpore.

Prizadeti naj vložijo prošnjo za pomoč na kmetijski inšpektorat v Benetkah (Ispettorato agrario compartimentale di Venezia) in sicer preko goriškega kmetijskega urada (Ispettorato provinciale dell'Agricoltura di Gorizia), pri katerem lahko dobijo oškodovanci tudi vsa potrebna pojasnila. Benetke bodo razdelile 50 milijonov, 7.400.000 lir podpore na bo neposredno razdelilo ministrstvo za obnovo uničenih nasadov.

Potrebne vzorce za obe prošnji dobijo prizadeti kmečki posestniki pri imenovanem goriškem kmetijskem inšpektoratu.

Drobne vesti

DELAVCI IN »FERRAGOSTO«

Delavci dobijo za nedeljo 15. avgusta polno plačo, čeprav pade ta dan na nedeljo. Tako je odredilo ministrstvo dela v Rimu.

ZVIŠANJE DRUŽINSKE DOKLADE

Delavstvu, ki je zaposleno v industriji in trgovini, je bila povišana družinska doklada od 1. avgusta dalje, in sicer 7 lir dnevno za otroke in osem lir za žene. To povišanje velja za vso državo.

JESENSKI IZPITI

Popravni izpiti na srednjih šolah v Gorici se pričnejo 6. septembra (mature pa 20. septembra) ob 8.30 in se nadaljujejo po vrstnem redu, ki je objavljen na razglasni deski vsake šole. Učenci, ki nameravajo delati sprejemni izpit v I. razred Nižje srednje šole (gimnazije), naj do 20. avgusta vložijo prošnjo na ravnateljstvo šole po predpisih, ki so na razglasni deski šole v ul. Randaccio.

SPREJEM PRI GORIŠKEM PREFEKTU

Prefekt sprejema stranke vsak torek od 10. do 12. Drugi in četrty torek v mesecu sprejema goriške meščane, prvi in tretji torek v mesecu pa ljudi iz vseh drugih občin goriške dežele. Prošnje za razne podpore pa je treba vlagati kar naravnost pri podpornih uradih, posebno pri ECA (občinskem podpornem uradu) v ulici Baiamonti št. 22.

VESELA VEST

V sredo 11. avgusta sta si v Leccu pri Milanu obljubila večno zvestobo pri božjem oltarju akademičarka Marta Komavec in profesor Albin Sirk. Mladima slovenskima poročencema želimo veliko veselja in božjega blagoslova na njuni novi življenjski poti in jima iz srca čestitamo.

Kanalska dolina - Beneška Slovenija

IZ ŠEMPETRA SLOVENOV

V spomin pokojnega voditelja beneških Slovencev smo ohhajali dne 30. julija 30-dnevnico njegove smrti.

Njegovemu spominu so se poklonili mnogostevilni prijatelji iz Vidma, Čedadu in drugih krajev. Zbrali so se seveda tudi vsi domači duhovniki v družbi Trinkovih nečakov. Maše zadušnice se je udeležilo tudi precej ljudstva.

Slava pokojnikovemu spominu!

KDO BO NOVI DEKAN

V 1. in 2. številki smo poročali o smrti g. dekana Bertinija. Pri njegovem pogrebu je govornik prečital med drugim poslovljno pisno videmskega nadškofa Nogare, v katerem je cerkveni dostojanstvenik poudaril, »da bo težko najti vrednega naslednika za tako važno in delikatno mesto«.

Mi pa smo v svojih dopisih pojasnili, da smo bili slovenski verniki z blagopokojnim dekanom popolnoma nezadovoljni, ker ni znal jezika ogromne večine svojih vernikov, to je Slovencev. Zato smo morali po svoji vesti ugotoviti, da ni bil g. Bertoni naš resnični dušni pastir, temveč vršilec raznarodovalne politike.

V drugem dopisu smo opozarjali, naj prevzvišeni nadškof Nogara zares dobro premisli, predno imenuje za Šempeter novega dekana.

Imenovanje novega dekana je za Beneško Slovenijo preizkusni kamen: ali bodo tukajšnje vnebovpijoče cerkveno-politične razmere krenile na bolje v smislu katoliške morale in pravega ter zdravega pastirovanja, ali pa bomo ostali pri starem in nadaljevali v smeri nekrščanskega raznarodovanja beneških Slovencev.

Mi še vedno gojimo iskrico upanja, da bo nadškof Nogara krenil na nova pota. Saj mora po človeški pameti vendar računati, da ga Stvarnik vsega življenja lahko pokliče vsak trenutek v večnost, kjer bo moral podati obračun za svoje hiševanje na tako odličnem, a odgovornosti polnem mestu.

V ta namen smo v zadnji številki priobčili dopis iz Čedadu, v katerem je z neovrgljivimi dokazi orisano raznarodovalno delo nadškofa v slovenskih cerkvah Beneške Slovenije.

Kot kristjani, katoliki in Slovenci smo dolžni nadaljevati življenjsko borbo svojega velikega pokojnika msgr. Trinka, ki je bila posvečena najvišjemu idealu, da bi vsaj v cerkvi zavladata in vladala zares pravičnost do vernikov ene in druge narodnosti. Nič ne žali pravega duha krščanstva in katolicizma tako, kot dejstvo, da se katoliška Cerkev poniža v raznarodovalno in potujčevalno ustanovo. To pa se je zgodilo v dobi nadškofovanja msgr. Nogare v Beneški Sloveniji.

Mi ne moremo in ne smemo molčati k tem velikim in tujim grehom, zato je naša narodna manjšinska borba tako vzvišena in zares prava božja služba.

NEČLOVEŠKO IN SRAMOTNO NASILJE

Kdor hoče zvedeti novice iz slovenskih hribov in dolin, jih mora izveči iz naših ljudi ob tržnih dneh v Čedadu, v gostilnah in kavarnah. Ljudje iz naših hribov so sicer ze-

lo zapeti, zastrašeni in zlepa ti ne zaupajo, ker vidijo v vsakomur, ki ga ne poznajo, bičarja. A pri vinski kapljici se jim jezik razveže in tedaj zveš marsikaj, čeprav so ljudje zaskrbljeni, da bi take vesti ne prodrle v javnost.

Tako smo v Čedadu zvedeli, da je pri Jamniku nad Sv. Lenartom domači lovski čuvaj Terliker ubil tako velikega merjasca, da sta ga morala dva, na drog privezanega, prineseti v dolino. To vest so priobčili tudi razni videmski listi.

Nikjer pa ni bilo objavljeno, da je neki finančni brigadir počakal domačega župnika na poti, na samotnem kraju, mu odprl aktovko in mu pregledal vse papirje in dokumente, ki jih je ta nesel na škofijo in druge videmske urade.

Razni listi so tudi pisali, da so v Matajurju, lepi vasi pod goro z istim imenom, finančniki aretirali, dne 27. julija, 40-letnega Iginija Gorenščaka, njegovega 42-letnega brata Lukeža, 26-letnega Avgustina Gožnjaka in 30-letnega Jožefa Podoriješčaka, ki so se v gostilni, pač vinjeni, sprli s finančniki. Žal pa ti italijanski listi niso ničesar povedali, kako so finančniki s štirimi slovenskimi ljudmi ravnali, ko so jih z zvezanimi rokami peljali daleč, daleč do Cepletišč in od tu v čedadške zapore. Razume se, da je za oblastnike zelo lahko obtožiti slovenske ljudi upora proti javnemu redu in oblastnim organom, kar so brez pomisleka tudi storili. Kaj pa, če so ti organi morda sami izzivali naše ljudi, da je prišlo do žalostnega spora, ki je povzročil črno noč in veliko žalost ter morda tudi popolno gospodarsko katastrofo za štiri poštene slovenske družine! Ali je res potrebno, da se z mirnimi slovenskimi ljudmi, prestrašenimi in celo preboječimi beneškimi Slovenci, ki so kot taki vsem znani, postopa kot z banditi na Siciliji ali s črnci nekoč v Abesiniji?

Slovenska deželna poslanca gg. Nanuta in Bratuža pozivamo, da posredujejo pri oblastvih, da se nesrečni zaporniki izpustijo. Oblastva pa naj bodo uvidevna in naj se ne igrajo s čustvovanjem slovenskih državljanov. Naj se ob tej priliki spomnijo na večstoletno upravljanje Beneške Slovenije po Beneški republiki. Zgodovinskih dokumentov, ki so peli slavo speve branilcem severno-zapadne meje Benetk, ne manjka!

Žabnice

Pri nas že več časa postavljajo nove orgle, ki bodo gotovo v ponos fari in vsej Kanalski dolini. Upajmo, da bodo dela kmalu končana, če ne prej, vsaj do sv. Tilha, ko imamo »žegen«. Največjo zaslugo za postavitev orgel bomo pa morali najbrž priznati g. Antonu Moschitzu, ki je s svojim humorjem in izredno požrtvovalnostjo prepričal celo najhujše nasprotnike in največje brezbrizneže, da so prispevali za kritje nemalih denarnih stroškov.

UKVE

Ko so goriški pevski zbori romali na Sv. Višarje, so mimogrede počastili s svojim obiskom tudi nas, pesmiželjne Ukljane, ki smo imeli spet redko priliko slišati lepo ubrano in občuteno petje. Škoda, da se tako malo ustavili. Želimo samo to, da bi še večkrat prišli in v še večjem številu.

Spomini iz starega Trsta

SPREJEM V MESTU

Pred vrati mesta so njegovo veličanstvo sprejeli po tedanjem ceremonialu. Z rdečimi preprogami je bil pregrnjen poseben lesen pomol, preko katerega je cesar s spremstvom korakal do mestnih dostojanstvenikov. Ti so bili obdani od mestne milice in na srebrnem pladnju so držali mestne ključe. Ko jih je cesar milostno sprejel, so spet zagrmeli topovi.

Nato se je uredil cesarski spreved. Spreved so jahali trobentači s trombami in cimbalami. Tak hrušč je bil za tedanja ušesa neki prav prijeten. Za oddelkom vojaštva je jezdil samecat in z golim mečem v roki prvi dvorjan grof Lamberg. Nato je sledil cesar sam pod krasnim, velikim baldahinom ali nebom. To je tisto nebo, ki ga beneški zapisevalec smeši, češ, da je bilo za ozke tržaške ulice preveliko. — Za cesarjem sta se strumno držala na belcih papežev nuncij Karl Caraffa in beneški poslanik Alvise Molin. Njiju prisotnost naj bi bila dokaz, da sta se tudi beneška stranka in Cerkev pobotali s Habsburgovci; seve, to je bilo le na videz. Pa poglejmo še za sprevedom, ki se pomika po praznično okrašenih tržaških ulicah.

V drugem delu spreveda jezdi kot prvi grof Porzia, ki je bil Leopoldov najvišji ministar. Obdajajo ga lokostrelci v slikovitih uniformah. Nato sledijo čete arkebuzirjev; pa zopet »kavalkada« plemičev, obdanih od eprod in slug v škrlatnih livreh. Na koncu na steno težki oboroženci in za njimi truma glumačev in dvornih norcev. To je bilo naše za oči stoterih meščanov in okoličanov, ki so se drenjali pod ostrejši, saj kaj podobnega ni bilo videti niti na žveljskem »mostronu«!

Spreved krene preko glavnega trga proti Cavani in navkreber k Sv. Justu. Pred katedralo sedi na okrašenem sedežu škof Marčizi, okoli njega pa zbor kanonikov in duhovščine v slovesnih paramentih. Po običajnih pozdravih se uredi nov spreved, v katerem koraka spredej pojoča duhovščina, nato cesar s škofom pod zlatim baldahinom, ki ga nosijo štirje kanoniki. Na cerkvenem pragu ponudi stolni prošt v srebrnem vrčku blagoslovljeno vodo. Raz kor zadoni »Te Deum« in oglušujoč grom topičev grmi z grajskih tin. Po končanem cerkvenem opravilu se vrne cesar v sprevedu v škofijski dvorec, kjer je bil nastanjen. Zvečer je bilo vse mesto razsvetljeno. Nad gradom se je lesketala velika črka L, začetnica Leopoldovega imena.

VESELICA ZA VESELICO

Cesarjev obisk ni imel toliko diplomatskega pomena, kakor pa da bi z bleskom in sijajem, čeprav le v bengaličnih lučkah in zastavah, premamil svoje podanike, da bi bili še bolj vdani habsburški hiši in da ne bi več škilili na beneško stran. Zato so se tudi vrstile veselice za veselico.

Najprej je bil za naslednji dan, 26. septembra, napovedan velik ribji lov v žveljski dragi. Nad petdeset okrašenih bark, polnih tržaške gospode in plemstva, v sredi s cesarsko brigantino, je odveslalo na ribišče. Tam so že čakali domači ribiči in pokazali gospodi, kako se lovi. Pravijo, da je cesar spoznal, kako težko je to delo in je zato obdaroval ribiče. Ker pa je kazalo k nevihti, so morali vsi pred nočjo domov v ceremonialnem sprevedu. Zvečer so na velikem trgu predvajali visokim gostom »moreško«, nekaj ples

z golimi meči v rokah, ki je v navadi po jadranski obali še danes v nekoliko drugačni obliki.

Za tretji dan je bil določen poklon tržaškega plemstva in meščanstva. V svečani dvorani škofije je baron Fin bral vdanostno izjavo in prosil, da se mestu potrdi stare pravice. Seve, cesarsko veličanstvo je to milostno dovolilo. Po prisegi so se vsi usedli k obilnemu banketu. V mraku so se pa na vseh trgih pričeli ljudski plesi. Tudi vino je teklo zastoj.

Drugo jutro so pričakovali odposlanstvo beneške republike. Pa je pihala taka burja, pišejo, da niso mogle beneške galeje s poslaniki po morju. Zato so jim poslali naproti do Pirana, ki je bil beneški, četo bogato oblečenih konjenikov za častno spremstvo. Drugi dan je zopet ves Trst zijal na sijajen spreved, ki je prišel skozi vrata Cavana do palače grofov Petačev, kjer so nastanili oba odposlanca Contarinija in Cornara.

Za 30. septembra je bila določena slovesna avdijenca pri cesarju. Republika se je hotel postaviti v vsem sijaju, zato je tudi spreved odposlancev skušal še prekašati po pestrosti cesarski spreved. Odposlance so nosili v čudovitih nosilnicah. Izbrani dvorjaniki so jezdili ob straneh. Ni manjkalo tudi črnopolnih Mavrov ali Morov in turške godbe, da so gledalci kar vratove stegovali. Po avdijenci je cesar poslanika bogato obdaril z zlatoni prstani, ki so žareli v vdelenih diamantih. Dal jima je tudi naslove generalnih kapitanov tržaškega zaliva in grofov svetega rimskega cesarstva. To so bili bolj prazni naslovi, prstani pa so bili nekaj več vredni. Naslednji dan se je avdijenca ponovila in imeli so tudi politične razgovore. O njih vam pa ne vem kaj povedati, ker je tedanje kroniste bolj zanimal zunanji blesk kot pa bistvo državnih sestankov.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Mož, ki ni hotel govoriti

Toda Jurij je imel kljub vsem bolečinam občutek pravega zmagovalca. Kaj bi mogli še z njim početi? Njegovo telo so po mili volji onečlašali in poniževali, a njegovega duha niso mogli zlomiti.

V najhujši tiski ni nikoli prišla iz njegovih ust angleška beseda. Udarce je prenašal, kakor bi jih prenašal resnični bebec. Osebnost Jurija Du Preja, na katero se je medlo spominjal, je ležala globoko pokopana v njegovi podzavesti.

»Jaz sem Peter Touchette,« si je sedaj že več ko desetisočkrat ponovil in zaspal.

NA SVOBODI

Ko se je prebudil, je videl, kako se nad njim sklanja obraz gestapovskega stražnika: »Vstani, neumni Francoz, in pojdi z menoj!«

S težavo in muko se je vlačil po stopnicah. Cutil je, kako mu topla kri curlja po stegnih. Vsak korak mu je povzročal bolečine.

Zunaj je bila še tema. Ko sta dospela v samotne in zapuščene ulice, je stražnik Jurija izpustil.

Iznenada je pristopila postava in prijazno šepnila: »Sledite mi!« Neznani vodič je privedel Jurija v razsvetljeno stanovanje. »Dovolj hudega ste pretrpeli,« je dejal Juriju,

»sedaj se slecite! Topla kopel je pripravljena.«

V topli, oživiljajoči vodi je Jurij skoro pozabil na svoje bolečine. Njegov vodič je bil član odporniške čete iz vasi. Celih 24 ur so potrpežljivo stražili pred glavnim stanom Gestapa, ker so vedeli, da bo Jurij oproščen.

Od šestnajstotice zaprtih so trije medtem umrli. Samo eden je sodeloval v odporniškem gibanju, ostala dva sta bila nedolžna. Vse druge je policija izpustila.

»Niti eden nas ni izdal!« je ponosno rekel vodič. »Toda moji prijatelji iz Torignija pravijo, da ste bili vi edini, ki je vse vedel.« »Jaz ne vem nič, jaz ne vem nič,« je zaspal momljaj Jurij.

Prihodnje jutro je zdravnik prinesel precejšnjo količino olivnega olja, da z njim zaceli rane, ki jih je žveplena kislina naredila na Jurijevega telesu. Naravnal je Jurijev zmečkani nos, povezal zlomljeni prst in mu dal hladilne tekočine, da si izgrga ožgana usta.

SPET NA DELU

Nato so Jurija peljali na kmečkem vozu nazaj v Torigni. Čutil se je, kako trepeti od neučakanosti, da bi došel spet v vas. Saj tu je bil sedaj njegov dom. S srcem se je bil na-

vezal na gospodarja Lavella, na prijetnega župnika in druge člane odporniške čete.

Za njegove odsotnosti so mu bili lepo ocedili sobo, postelja je bila pregrnjena s snežnobelimi rjuhami. Na zaskrbljenem obrazu gospodarja Lavella je opazil nekaj, kar je sličilo ljubezni. Vsi so vedeli, kaj je vse pretrpel in da jih ni izdal.

Moral je v posteljo. Teden dni je lahko požiral samo juho. Nato so mu dajali mehko kuhano jajca. Bolečine so polagoma popuščale in Jurij je prihajal k sebi.

Po 14 dneh je bil že tolikanj močan, da se je mogel vrniti na delo. Vsako jutro je hodil spet k maši in poslušal poročila, ki jih je župnik prejemal iz Londona.

Blížala se je kasna jesen leta 1943. Zračni napadi so se množili, čedalje večje število angleških in ameriških letalcev je iskalo tajnega zavetja na Thibautovi kmetiji. Peter Touchette, slaboumni pomožni delavec, jim je skozi vso zimo do pomladi 1944 pomagal, da so se po Podganji poti reševali.

Župnik Gauraud, ki je vodil zapisnik, je pojasnil, da je bilo rešenih 152 letalcev, odkar je Jurij došel v Torigni.

ZAVEZNIKI SO SE IZKRCALI

Neke pozne noči je župnik prinesel Juriju vest, ki ga je pretresla kakor elektrika. Iz Londona so mu naročili, naj pošlje natančne mere mostov v svojem okraju.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Kulturna vloga, ki je Italija noče

Človek se mora spričo politike, ki jo vodi Italija do Jugoslavije in njenih narodov, posebno pa še do Slovencev, nujno vprašati, kakšen je pravzaprav njen namen. Za njen neposredni namen vemo, ker ga italijansko vladno in desničarsko časopisje prav nič ne prikriva: iredentistične težnje in raznarodovanje Slovencev, ki so ostali v mejah Italije. Za trajno pa hoče biti menda Italija nekaj obrambni zid zahodne in sveda predvsem svoje »dvatisočletne« kulture pred grožnjami vzhodnim »barbarstvom«. Tako vsaj sledi iz pisanja lista »Giornale di Trieste« in njemu sorodnih glasil italijanskih nacionalističnih strank in kapitala. To pomeni, da je v italijanski zunanji politiki spet popolnoma prevladal nacionalizem fašističnega kova. Sicer je verjetno le malo takih med vodilnimi ljudmi, ki bi hoteli veljati za fašiste, vendar pa jih popolnoma obvladuje politična miselnost Mussolinijevega časa, četudi se tega morda sami ne zavedajo. Vsa italijanska generacija, ki je danes stara 30 do 50 let, je bila vzgajana v šolah v fašističnem duhu. Zastrupljali so jo s sovraštvom do drugih, zlasti pa še do jugoslovanskih narodov, pri čemer so bili glavna tarča predvsem Slovenci. Srednješolski zemljepisni učbeniki, ki so vedeli povedati čudovite stvari o značaju Kalabrežev in Sicilijancev, so n. pr. pripisali Slovincem na Primorskem razne poniževalne lastnosti, ki jih niso ugotovili pri prebivalstvu nobenega drugega dela Italije.

ZASTRUPljena MISELNOST

Tako je dobila mlajša italijanska generacija čisto izkrivljene pojme o sosednih narodih, ki živijo na drugem bregu Jadranskega morja. Natrpali so jo s puhlimi frazami o »dvatisočletni« kulturi, kar je seveda pomenilo, da drugi narodi, zlasti pa še slovenski, ki so pozneje stopili v zgodovino, manj kulturni. V njej so hoteli vzbuditi zavest o novem rimskem imperiju, ki je obdan od barbarskih ljudstev, katera si mora podvreči z mečem, nato pa jih seznaniti z rimsko kulturo. Prvi so bili na vrsti Abesinci, nato Albanci, Slovenci, Hrvati, da niti ne omenjamo Arabcev v Severni Afriki in Grkov. Program pa s tem seveda ni bil izčrpan. Novemu »rimskemu imperiju« sicer ni bilo usojeno dolgo življenje, dalje pa živi miselnost, ki ga je ustvaril. Se vedno obvladuje milijone in milijone Italijanov, ki se ne zavedajo, da so bili žrtve množičnega duhovnega zastrupljanja. Najhujše pa je, da ni videti mnogo znakov, da bi si odgovorni krogi v Italiji resno prizadevali za duhovno ozdravljenje ljudstva, predvsem za zdravo šolsko vzgojo ter za resnično ljubeznost v mednarodnih odnosih.

Taka zastrupljena miselnost in nacionalistična nabuhlost, ki se opaja s predstavami o poslanstvu »dvatisočletne kulture« in na nova osvajanja z mečem, popolnoma nasprotuje današnjemu času in bo prej ali slej v škodo njim samim, ki se ji vda — enkrat jih je že upropastila, vendar pa o nemogoča redne odnose med Italijo in sosednimi jugoslovanskimi narodi. Nesmiselne so sanje, da bi si mogla kdaj Italija za trajno z vojaško silo osvojiti vzhodno obrežje Jadranskega morja. Težišče sile v Evropi se premika na vzhod, kakor se je več kot tisoč let od razpada starorimskega imperija na sever. Če se bo lepega dne omilila ideološka napetost med »komunizmom« Vzhoda in »demokracijo« Zahoda, s tem vendar ne bo odpravljeno nasprotje med biološko vedno močnejšimi narodi evropskega vzhoda, ki postajajo, ali so že postali nove evropske in svetovne velesile, in med demografsko propadajočim zahodom. S svetovnozgodovinskega vidika se bo današnja ideološka napetost med njima izkazala morda le bolj kot prehodna stopnja in spremni pojav zgodovinskega razvoja, ki uvaja nove narode na evropsko in svetovno pozornost, ne pa kot trajni in glavni vir njune nasprotstva.

SRAMOTNA VLOGA TISKA

V tem zgodovinskem razvoju bi morala tudi Italija odigrati svojo vlogo. To ni vloga rimskega imperija ali modernega vojaškega osvojevalca s pomočjo zaveznikov, ki razplagajo z atomskim orožjem, kakor nesmiselno sanjari toliko zapeljanih Italijanov. Italiji danes ne grozijo nikakoli vpadi barbarskih krdel. Narodi, ki živijo na drugem obrežju Jadranskega morja in na njeni severozahodni meji, so miroljubni, zaposleni s tem, da si zacelijo vojne rane in si najdejo primerne oblike

svojega izživiljanja. Italija je tista, ki si jih dela za sovražnike, pri čemer ima najslabšo vlogo italijanski tisk, ki zastruplja ljudi z neprestanim obrekovanjem, lažmi, izkrivljenimi podatki in ščuvanjem, pa tudi z zamačenjem stvari, ki bi jih vsak pošten tisk moral zabeležiti. Dejstvo je, da tudi slovenski in jugoslovanski tisk pikro odgovarja, vendar pa se nikdar ne poniža do podlega obrekovanja, do razpihovanja sovraštva do italijanskega naroda in do poniževanja italijanske narodnosti. Če bi italijanski tisk izpramenil svoje pisanje, bi ga prav gotovo tudi jugoslovanski, ki z veseljem zabeleži vsak, še tako šibek pozitivni italijanski glas za mirnejše sožitje med jugoslovanskim in italijanskim narodom. V takem mirnejšem vzdušju bi se morda Italija zavedla svoje vloge, ki ji jo narekuje njen zemljepisni položaj — vloge posredovalke med demokracijo krščanske vsebine na zahodu in mladimi jugoslovanskimi in slovanskimi narodi sploh. Hitler je onemogočil Nemčiji njeno kulturno in posredovalno vlogo nasproti evropskemu vzhodu in preteklo bo verjetno še dosti časa, preden se bodo slovanski narodi lahko spet z zaupanjem obračali do Nemčije.

ZAMUJENE PRILOŽNOSTI

Če bi se pa znala Italija rešiti svojih nacionalističnih in političnih kompleksov manjvrednosti, ki si dajejo izbruha v divjem, a anahronističnem iredentizmu, bi lahko postala glavni vir izžarevanja resničnih zahodnih kulturnih vrednot proti vzhodu, zlasti še proti katoliškim slovanskim narodom — Hrvatom, Cehom, Slovakom, Poljakom in predvsem Slovincem. Dejstvo, da je središče katoliškega sveta v Italiji, bi ji to njeno vlogo še neskončno olajšalo. Tako bi si pridobila narode na svojih vzhodnih mejah in še daleč v srednjo in vzhodno Evropo za prijatelje in si zagotovila resnično pomemben kulturni vpliv med njimi. O tem vplivu ni zdaj niti govora! To bi bilo zanjo gotovo več vredno kakor sedanje prazne sanje o maščevanju nad

Jugoslavijo in o možnostih za osvojitve, ki bi jih nudila nova svetovna vojna, katere breme naj bi nosila Amerika. Pomagala bi razbijati tem narodom današnjo ideološko lupino, da bi se lahko kulturno in duhovno svobodno razvijali, hraneč se od duhovne hrane, ki bi jim jo lahko v precejšnjem obsegu posredovala Italija. Zato pa ti se morala najprej sama otresti svoje sramotne nevednosti o vzhodnoevropskih in slovanskih narodih. Koliko je danes v Italiji mladih intelektualcev, ki znajo kak slovenski jezik? Koliko je med njimi takih, ki bi poznali vsaj najosnovnejša dejstva o slovanskih narodih? Zelo malo! Predvsem pa bi se morala pridobiti zaupanje teh narodov s spravljivostjo in s poštenimi stiki.

Za Italijo bi bilo gotovo veliko večjega pomena, če bi razpolagala n. pr. v Ljubljani in Zagrebu z bogato knjižnico in če bi bili na slovenski univerzi italijanski lektorji, če bi prihajali tja predavati italijanski univerzitetni profesorji, če bi prihajala v Ljubljano in Zagreb gostovat italijanska gledališča, kulturne skupine in predavatelji, če bi Slovenci in Hrvati poznali in ljubili italijansko kulturo kakor so poznali nemško in ljubili francosko. Ali bi ne bila tak resnično kulturni vpliv in iskren prijateljstvo koristnejša kakor blodne sanje o ne mogočih osvajanjih in histerični izbruhi sovraštva, ki niso v čast omikanemu ljudstvu v dvajsetem stoletju? In to skoraj deset let po drugi svetovni vojni, ki je pokazala, v kake strahote vodi tak nacionalistična histerija in sovraštvo, ki izvirajo omejene nadustosti in nevednosti.

T. C.

SLOVENSKA PROSVETA IZ TRSTA

bo imela v nedeljo 22. avgusta svoj tradicionalni tabor. Zaradi obnovitvenih del na Repentabru je bilo treba letos izbrati Opčine. Prireditev bo sredi vasi na nekdanjem vrtu, ki je bil last tramvajске družbe.

Tabor bo posvečen ljubezni do slovenske zemlje in slovenske besede. Nastopilo bo več perskih skupin, zborov, solistov, pesniki bodo brali iz svojih del, dolinska skupina pa bo izvajala simbolično dramsko sliko.

Po končanem izbranem sporedu bomo v senci dreves nadaljevali ob pijači in prigrizku prijetno družabno razpoloženje.

Slovenska prosveta vabi vse Slovence, ki so dobre volje, na svoj tabor.

VZGOJNI KOTIČEK

Kriminalnost med mladino

V drugi svetovni vojni se je kriminalnost med mladino tako visoko dvignila, da povzroča resne skrbi človeški družbi. Kako tudi ne! Dan za dnem beremo v časopisih, kako so ti ali oni mladostni zlikovci izmaknili denar, izropali trgovine ali se na kak drug način pregrešili proti človeškim zakonom. Več o tem žalostnem poglavju bi nam lahko povedali arhivi mladinskih sodnikov in tudi poboljševalnice za izprijeno mladino. Neštevilni mladostni zločini pa ostane prikriti iz tega ali onega vzroka.

Nas vzgojitelje zanima mladinska kriminalnost predvsem iz pedagoškega in psihološkega stališča.

Newyorška profesorja na socialnem institutu May iz Hartshorne sta po dolgih raziskavanjih prišla do prepričanja, da poštenost in nepoštenost nista neki značilni otrokovi svojstvi, temveč le vsakokratna posledica položaja, v katerem se nahaja otrok. Zelo pogosto se na pr. dogaja, da so otroci, ki so doma poštene, v šoli ali na cesti nepošteni ali obratno. Nepoštenost povzročajo torej situacije, ki jih otrok ne more obvladati.

Moralna vzgoja se mora ravnati predvsem po dveh načelih:

1. Ne spravljaj otroka v položaj, kjer si more pomagati le z nepoštenostjo!
2. Ne dajaj otroku le naukov, temveč žive zgleda!

Najčešči mladostni zločin je tatvina. Za

presojjo vsake otroške tatvine pa mora vzgojitelj nujno vedeti, odkod izvira in čemu otrok krade. Šele potem more odstraniti vzroke, ki so krivi, da se razvije v otroku nagnjenost k tatvini.

Če je na pr. neposredni povod tatvine revščina, potem se mora vzgojitelj zavedati, da gloda uboštvo telo in zastruplja duha. Iz tega ozračja prihajajo nedorasli zločinci, pa tudi starši, ki so vdani pijanstvu in nemorali. Takim družinam je treba preskrbeti boljše življenjske pogoje, pokvarjene otroke in mladoletnike pa je treba odtegniti domačemu kvarnemu vplivu in jih oddati v primereno oskrbo.

Tesno v zvezi s tatvino sta potepuštvu in pustolovstvu, h katerima so veliko bolj nagnjeni otroci premožnejših staršev kot revnih. Zakaj? Prav zato, ker starši pogosto nimajo prav nobenih pomislekov, katero in kakšno razvedrilo je za otroka primerno ali neprijetno. Če otrok dan za dnem prosi denar za kino ali za pustolovske slikanice, mu ga dajejo, češ, otrok mora tudi imeti nekaj razvedrila. Ali je potem čudno, če pod vplivom pustolovskega filma ukrade nadobudni sinček doma ali drugje večjo vsoto denarja in pobegne v svet?

Še večja nesreča za mladega človeka pa je pokvarjena družba. Kakor hitro je otrok v kleščah mladostnih izpriencev, je dostopen za kateri koli zločin. Starši morajo zato budno paziti, v kakšni družbi se kreta otrok.

GOSPODARSTVO

KMETIJSTVO V SOVJETSKI ZVEZI

Do Stalinove smrti ni bilo mogoče dobiti podatkov, s katerimi bi si mogli ustvariti pravo sliko sovjetskega kmetijstva. Tedaj smo čitali le o velikih uspehih, ki sta jih dosegla Mičurin in Lisjenko z gojenjem različnih vrst sadnega drevja in drugih rastlin. Slišali smo, da gojijo v Sibiriji limone in solato; niso pa povedali, da vse to raste v toplih rastlinjakih. Pravili so, da so pridelali trojno rdečo pšenico — katere se ne izplača sejati — da so pridelali bombaž z zelo dolgim vlaknom, da je neka A. E. Ljuskova redila svinjo, ki je v enem letu imela mlade prašiče s skupno težo 4.910 kg itd. itd. Sami uspehi, ki jih svet še ni videl. Hvalisanja je bilo mnogo, toda skrbno so prikrivali dejansko sliko kmetijstva.

Po Stalinovi smrti se je marsikaj spremenilo. Za presojo sovjetskega kmetijstva imamo danes na razpolago dva važna in verodostojna vira, in sicer: poročilo gospodarske komisije Združenih narodov ter poročilo, ki ga je v začetku lanskega septembra prebral na obnem zboru Centralnega komiteja komunistične partije tajnik Kruščev.

V glavnem se poročila ujemata.

RAZSEŽNOST OBDELANE ZEMLJE IN NJENA RAZDELITEV

Iz nobenega poročila ni razvidno, koliko zemlje je v Rusiji obdelane. Na vsak način morejo obdelovalno površino znatno zvečati, ker je mnogo močvirij, ki jih z izsušitvijo lahko spremenijo v rodovitna polja. Z namakanjem pustih planjav so to že dosegli. Posebne, proti mrazu odporne rastline, morejo potisniti obdelovalno mejo še bolj na sever.

Poročila nam povedo, da je bilo l. 1949 v vsej Sovjetski zvezi 265.000 kolhozov, ki so jih v naslednjih dveh letih, še pod Stalinom, omejili le na 94.000 s povprečno površino 1693 ha. Vsi kolhozi imajo torej na razpolago približno 160 milijonov ha. Sovhozi, ki so državna kmetijska gospodarstva, razpolagajo z nadaljnjimi 30 milijoni ha. Člani kolhozov imajo lastne ohišnice s povprečno površino 1 ha, kjer lahko redijo 1 govedo ali 1 prašiča itd. Skupna površina ohišnic je nekaj čez 30 milijonov ha, ki pa ne predstavljajo celotne površine obdelane zemlje. Prištet bi morali še razne vrtnice v naseljih in okoli njih. Zaman pa bi iskali podatke o površini zemljišč, ki jih obdelujejo priporniki v delovnih taboriščih. Verjetno pa je, da ni bila združena vsa obdelovalna zemlja v kolhoze in da razpolagajo predvsem v azijskih pokrajinah še mnogi zasebniki z lastnimi zemljišči. Ze 220 milijonov hektarov je ogromno, posebno če to primerjamo n. pr. z Italijo, ki šteje četrtno ljudi Sovjetske zveze, obdelovalne zemlje pa nima niti desetino.

PRIDELKI

Leta 1934, v začetku kolhozne dobe, je Stalin trdil, da bo čez 5 let znašal pridelek žita v Rusiji 1.311 milijonov q, to je 757 kg na prebivalca. Pred nekaj meseci je sovjetsko časopisje pisalo, da so to res dosegli, četudi ne po 5, temveč po 20 letih.

Če primerjamo sovjetske hektarske donose z zapadnoevropskimi, ugotovimo velikanško razliko: sovjetski so mnogo manjši.

Skupni pridelek se torej ni dvignil zaradi večjih hektarskih donosov, temveč zaradi zvečanja posejanih planjav. V Rusiji ne pridelajo niti 10 q pšenice na hektar, medtem ko pridelajo v Italiji 17, na Danskem in Holandskem celo 40.

ŽIVINOREJA

Za širši svet so bili podatki o živinoreji, ki jih je prebral Kruščev, prav presenečenje. Iz spodnje razpredelnice je razvidno, kako je padlo oziroma zraslo število živine od leta 1916, torej pred revolucijo, do leta 1953:

1.1916 1.1940 1.1953

goveda:	58,4	54,5	56,6	milijonov glav
krave:	28,8	27,8	24,3	milijonov glav
prašiči:	23,0	27,5	28,5	milijonov glav
drobnica:	96,3	91,6	109,9	milijonov glav
konji:	38,2	21,0	15,3	milijonov glav

Številke torej kažejo, da niso pri govedu, posebno še pri kravah, dosegli stanja pod carizmom, da je število prašičev in drobnice (ovce in koz) naraslo za znatno manjši odstotek kot prebivalstvo (od 155 milijonov na 220) in da se število konj stalno manjša. Sicer je za konje pojav splošen po vsem svetu, kar je posledica mehanizacije.

Število živine je nizko, ker so kmetje raje poklali živino, kakor da bi jo darovali v kolhoze.

ZAPREKE V RAZVOJU KMETIJSTVA

Kruščev je navedel dva vzroka, zakaj je kmetijstvo v Rusiji zastalo oziroma ni napredovalo, kot bi moralo. Vzroka sta birokracija in nesmiselna politika s cenami za obvezne oddaje. Glede na birokracijo je ožigonal nesposobnost uradnikov, nesmiselno izdajanje ukrepov in protiukrepov, spreminjanje navodil itd. Omenil je, da se skoraj vsi kmetijski uradi v velikoruski republiki, ki ima polovico vse živine in tri petine orne zemlje, pečajo samo s čebelarstvom in lovom. Vzkliknil je: »Se sliši kot šala, a je bridka resnica!« Letos so obvezne oddaje znatno zmanjšali, cene pa znatno zvišali, in sicer: za površino od 25 do 40%, za mleko in maslo je cena podvojena, za krompir je povišek 150%, meso je petkrat dražje.

Sportni pregled

LAHKA ATLETIKA

Letošnja atletska sezona bo dosegla svoj višek v Bernu. Tu se bodo sestali od 25. do 29. avgusta najboljši evropski predstavniki v tej športni panogi ter izmerili svoje moči. Sodijo, da bodo letošnje tekme najelitnejša revija »velikanov« strega sveta. Reprezentance so že pripele v Bern. Najmočnejše moštvo SZ je tudi že dospelo. Stele bo nad 100 atletov in atletinj. Jugoslavija bo poslala 23 zastopnikov.

Po dosedanjih doseženih rezultatih imajo največ izgledov Madžari in Rusi, seveda pa severnjaki ne zaostajajo dosti. Jugoslavija to pot še ne bo mogla resno poseči v boj. Edina, ki bosta mogla pristaniti »skledca«, sta Langer in Mihač. Če bo Langer v Bernu ponovil svoje zadnje rezultate (14,3) na 110 m čez ovire, bo to verjetno zadostovalo za zmago. Mihač pa bi se lahko uvrstil v petorico najboljših dolgoceprogašev.

Sosedje z juga pa tudi nimajo upov: edina nada je metalec diska Consoini, ki pa se bo moral močno potruditi, da se bo uvrstil v izvoljeno trojico.

S kmeti ravnaajo v Sovjetski zvezi tako, kot v vseh komunističnih državah: od njih zahtevajo največje žrtve iz na njihovih ravnih naj zraše industrija. Vse kaže pa, da so v Rusiji in tudi v nekaterih drugih državah »ljudske demokracije« spoznali, da taka politika vodi v splošno bedo.

PREHRANA POLETI

Hrana se v našem telesu spremeni v toploto. Zato v poletnem času ne potrebujemo toliko in tako močne hrane kot v hladnejših mesecih.

Mnogo toplote, znanstveniki rečejo kalorij, nudijo maščobe, posebno svinjska mast in maslo, potem jedi iz moke — kruh, testenine — in seveda meso. Zato homo v poletnih mesecih taka hranila nekoliko omejili. Na njihovo mesto naj pride predvsem povrtnina in sadje. Zato naj bo obed sestavljen iz riževe zeljate juhe (zelje in blitva), majhnega kosčka mesa, fižola v stročju, solate, kuhane krompirja, bučice, chrovta, blitve itd. Namesto mesa je priporočljiv sir in tudi jajca. Obed naj se zaključi s sadjem.

Od pijač najbolj osveži kozarec mrzle vode na tešče, podnevi pa vzemimo le malo alkohola in tudi malo vina ter samo z drugo hrano. Kozarec vina naj zadestuje; le kdor dela na prostem in težko, naj si privošč še enega. — Komur gre, svetujemo kisl mleko, ki je dobra in osvežujoča pijača.

Kmetje so reveži v poletnih mesecih. Dela čez glavo in v vročini, da se jim kri kar kuha. Dobro je, da se obilno potijo, ker spravijo s potom iz telesa strupene snovi. Seveda morajo zato tudi precej piti, a pijejo naj le v malih količinah, zato pa večkrat. Drugače je nevarno, da se pokvari prebavni organi, predvsem jetra.

Kaj pa naj pijejo kmetje v vročini? Najboljša bi bila limonada, a je draga. Zelo primeren bi bil krop, to je oslajena vreča vode, premešana s tretjino mrzlega vina. A kdo bo pripravljal krop? Dobra pa je tudi pijača iz vode in nekoliko pravega vinskega kisa.

NOVI LIST V VSAKO SLOVENSKO HIŠO

Vsekakor pa bodo verjetno rekordi padali kot toča.

Ce pregledamo jugoslovansko reprezentanco, bomo opazili, da sta od 23 članov le dva Slovenca, medtem ko je nekoč v državni reprezentanci bil 10 in tudi več Slovencev. Krivi so na vsak način slabi rezultati.

TENIS

V Parizu se je zaključilo teniško prvenstvo mladih za »Galea pokal«, neuradno svetovno mladinsko prvenstvo. Jugoslavija je v finalu izgubila z Italijo 3:2 in tako zasedla 2. mesto, potem ko je premagala Nemčijo in Belgijo. Jugoslavana Bačo in Jagec sta dokazala, da bosta vrhna naslednika svojih učiteljev.

KOLESARSTVO

Dirka po Švici ima letos svojo posebno karakteristiko. Dirkačev je veliko, a le malo »championov«. Boljši Švicarji sploh ne vozijo. Edini velikan je Coppi, ki pa še ni v formi in pa tudi njegove misli niso na tekmah, marveč na milanskem sodišču kjer čaka na ločitev zakona.

Po četrti etapi je vrstni red sledeč:

Fornara (It.) 2 min. 54 sek. za prvim; Astrua (It.) 3 min. 40 sek. za prvim; Monti (It.) 5 min. 21 sek. za prvim; Coppi (It.) 5 min. 32 sek. za prvim; Croci-Torti (Šv.) 7 min. 20 sek. za prvim; Huber (Šv.) 7 min. 40 sek. za prvim.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 12

Tisti dan, ko si je Tarzan pridobil pravico do spoštovanja, se je zbral ves rod na majhni jasi. Sredi jase je bil eden tistih čudnih prstenih bobnov, kakršne grade opice za svoje skrivnostne obrede, katere pa še ni človek videl.

Tarzan, Lord Greystoke, je nedvomno edino bitje, ki se je udeležilo divje »orgije dumduma«. Obredi so se pričeli s tem, da so Kerčakovi podložniki ubili veliko opico iz sosednega rodu. Dva močena samca sta zavlekla truplo.

Cepela sta pri mrtvi sovražnici in jo stražila. Ostali so se umaknili, kajti šele vzhod meseca je bil znamenje za pričetek orgije. Nekaj ur je bilo vse tiho. Ko se je zgrnila nad džunglo noč, so se začele opice gibati.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Kakor hitro je mesečina postobrila vrhove dreves, so začeli rahlo udarjati z grčaviimi palicami po bokih prstenega bobna. Nato se je dvignilo iz grl vsega rodu divje rjovenje, ki se je oglušujoče razlegalo mnogo milj daleč po džungli.

Kerčak je skočil na sredo jase, se tolkel po prsih in zagnal rjoveči krik. Drugi so se pridružili temu vpitju. Nato se je začel blazni vrtnec smrtnega plesa. Tarzan, bleščeč se v belini svoje kože, je v vrtincu tekkel naokoli.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Pošastni ples se je nadaljeval. Ko je Kerčak dal znamenje, je ropot bobna utihnil. Samci so planili na truplo in trgali meso raz njega. Vsak je skušal požreti največji odtrgan kos ubitega sovražnika.

Tarzan si je s svojim ostrim nožem odrezal najobilnejši kos. Stari Tublat je to opazil in hudo sovražstvo je zableščalo v njegovih očeh. Tarzan je to videl in gibčno zbežal s prizorišča. Tublat mu je sledil.

Urno se je pognal na drevo. Tublat pa za njim. Vzpel se je do najvišjih vej, kamor se težki zasledovalec ni upal. Tam je Tarzan počenil ter se izzivalno posmehoval kosmatincu, ki je razsajal pod njim. Tedaj je Tublat pobesnel.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Zakaj bila sva, četudi je bila hiša od vseh strani dobro zastražena, v bistvu le popolnoma navezana sama nase — sredi Londona odsekana od zapadne civilizacije, prepuščena na uspeh ali pogin zvičajni sili okrutnih orientancev.

»Sijajno!« me je potihoma pohvalil Smith. »Ne verujem, da bi bil jaz to tako dobro napravil. Pri meni se mu je potem taka preskušnja zdela že nepotrebna! Moj Bog, kako ostuden človek! Najbrž je to tisti grbavec iz Cadbyjevih beležk. Ah, to sem si mislil! Ali vidiš?«

Zasukal sem oči, kolikor se je dalo: neki Kitajec je zapustil svojo klop in se splazil za grbavcem iz sobe. Zavesa poleg mene se je premaknila in slišal sem, kako so se koraki na stopnicah izgubili.

»Za božjo voljo: ne gani se!« me je opozoril Smith. Vročična živčnost se ga je polotila in se prišla tudi mene. Kdo je bil v gornji sobi? Iznova so se začeli koraki na stopnicah. Kitajec se je vrnil, prehodil sobo in šel iz nje skozi vrata, skozi katera sva prišla midva. Grbavec pa se je splazil k drugi klopi in spremil nekoga, ki

je bil podoben laskarju, po stopnicah.

»Ali si videl njegovo desnico?« je zamrmral Smith. »Dakoit! Pridejo semkaj, da prinesejo poročila in sprejemajo ukaze. Petrie, doktor Fu-Manču je goril!«

»Kaj storiva?«

»Čakajva! Potem poskusiva zdrveti po stopnicah navzgor. Bilo bi brez uspeha zdaj sklicati policijo. Hiša ima seveda še en izhod. Dal ti bom znak, ko bo šel mali, grbavi tod mimo. Ker si ti bliže stopnic, boš ti prvi planil. Če pa bo grbavec hotel za nama, bom jaz z njim obračunal.«

Najino šepetanje je bilo prekinjeno, ko se je vrnil dakoit, ki je pa takoj kakor Kitajec pred njim spet šel ven. Neki tretji, ki ga je spoznal Smith za Malajca, je storil isto, prav tako še četrti, čigar narodnost se ni dala ugotoviti. Potem ko je neslišno stopajoči grbavec stopil h klopi na desni od vrat, ki so držala ven...

Vsako nadaljnje obotavljanje bi bilo zdaj nevarno, zato tudi vsako glumljenje odveč. Potegnil sem svoj samokres iz mornarskega jopiča in zdrvel po mračnih stopnicah navzgor. Za menoj je udarilo divje kričanje, ki ga je zadušil pol rezki vzklik.

Nayland Smith pa mi je bil takoj za petami. Zdirjal sem po hodniku, na čigar koncu sem vdrl neka vrata in se zaradi tega skoraj prevrnil v sobo. Ugledal sem nečedno mizo, obloženo z različnimi predmeti, petrolejsko svetilko, ki je visela na medeninasti veržici od stropa, in za mizo nekega moža. Toda od trenutka dalje, ko se je moj pogled srepol uprl v moža, sedečega za mizo, bi tudi, če bi bil v Aladinovi palači, ne gledal njenih čudežev.

TEDENSKI KOLEDARČEK

13. avgusta, petek: Hipolit — Davola
 14. avgusta, sobota: Evzebij — Dobrina
 15. avgusta, nedelja: Vnebovzetje — Hudinja
 16. avgusta, ponedeljek: Rok — Nemira
 17. avgusta, torek: Liberat — Radigoy
 18. avgusta, sredo: Helena — Bronislava
 19. avgusta, četrtek: Ludovik — Ljudevit

VALUTA — TUJI DENAR

11. avgusta si dobil oz. dal za:	
ameriški dolar	621—624 lir
avstrijski šiling	23,50—24,50
100 dinarjev	103—108 lir
100 franc. frankov	160—163 lir
funt šterling	1650—1700 lir
pesos	20—22 lir
švicarski frank	145—146 lir
zlato	710—712 lir

NOVA UMETNINA

Te dni so pri Lajnarjih blizu Rojana dokončali majhno Marijino kapelico, za katero je napravil načrt naš rojak Vilko Čekuta. Javnosti je že znan po načrtih za svetoletno kapelico v Mavhinjah, za številne nagrobne spomenike na tržaškem, goriškem in devinskem pokopališču ter cerkev na Pesku, ki jo bodo v kratkem dogradili.

Za Čekutova dela je značilno, da vselej izražajo kako poglobljeno duhovno misel; njihovo zunanjo obliko pa poživljajo ljubki okraski iz slovenske narodne ornamentike.

RADIO TRST II

Nedelja, 15. avgusta ob: 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 16.00: Dramatizirana zgodba — Jože Peterlin: LEOPOLD LAYER, SLIKAR BREZIJSKE PODOBE. 17.00: Slovenski zbori. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 20.05: Peški kvintet »Trsta«. 20.50: Verdi: OTHELLO, opera v 4 dejanjih.

Ponedeljek, 16. avgusta ob: 14.25: Slovenski motivi. 19.00: Mamica pripoveduje. 22.15: Koncert baritonista Andreja Štruklja. 23.00: Nokturni.

Torek, 17. avgusta ob: 13.00: Glasba po željah. 18.40: Koncert pianista Maria Sancina. 20.05: Zbor slovenske filharmonije. 21.00: Radijski oder — Grenier in Boneres: HOTEL PRI DOBREM POČITKU. 22.30: Nesmrtni melodije.

Sreda, 18. avgusta ob: 13.30: Jugoslovanski motivi. 18.40: Koncert baritonista Marjana Kosa. 19.00: Zdravniški vedež. 21.15: Uroš Krek: Koncert za klavir in orkester. 22.00: Književnost in umetnost.

Četrtek, 19. avgusta ob: 19.00: Mamičina povestica. 20.05: Pevski tercet. 21.00: Dramatizirana zgodba — Čehov: TRAGIK PO SILI. 23.08: Čajkovski: Finale iz koncerta št. 1.

Petek, 20. avgusta ob: 13.00: Glasba po željah. 19.15: Koncert tenorista Renata Kodermaca. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.45: Škerjanc: Concertino za klavir in orkester. 22.00: Književnost in umetnost.

Sobota, 21. avgusta ob: 13.30: Vaški kvintet. 16.00: Oddaja za najmlajše — Rustja: BREZ DELA NI JELA. 16.30: Slovenski zbori. 19.00: Pogovor z ženo. 21.00: Reportaža in pozdravi iz slovenskih počitniških kolenij. 22.15: Paganini: Koncert št. 1.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 16. Moje vahtnice (krizanteme) so polne črnih živalic. Poskusila sem zveplati in škropiti z galico, pa ni nič pomagalo. S čim naj jih odpravim? Tudi vse polno mravelj je okoli krizantem. S čim naj te uničim?

Odgovor. Črne živalice na krizantemah so črne listne uši. Kot smo že pisali, imajo mravlje korist, da se uši razmnožijo, ker izločajo noko snov, ki gre mravljam v slast. Zato pa mravlje prenašajo listne uši z enega stebela na drugo. Črne listne uši uničimo s prigrutovki na podlagi tobačnega izvlečka (nicamon, nicol, nicosan itd.) na podlagi izvlečka iz kvasijevega lesa, s fosforinimi eteri (carposan, toxfid itd.), s škropili kot je »pestox 66« in drugi. Za uničenje listnih uši na cvetlicah je dobro vsako učinkovito škropivo, saj ni treba skrbeti, da bi se kdo zastrupil kot se lahko zastrupi s sadjem, stročjim fižolom, če ni bilo škropivo primerno. Brž ko bodo izginile uši s krizantemo, bodo izginile tudi mravlje. Te pa lahko uničimo (tudi v hišah) z močnejšim DDT kot je »Killing«, ali pa s »tiogamma«.

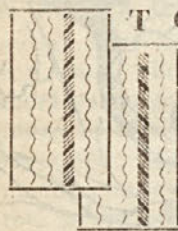
Vprašanje št. 17. Ali je res, da lahko zdravimo čire na želodcu ali črevesju z likvericijo? Kakšno je slovensko ime za »likvericijo«?

Odgovor. Likvericiji pravimo Slovenci »sladka korenina«, ponekod jo imenujejo tudi »sladič«. Na vsak način spada sladka korenina med najbolj zdravi rastline. Vrednost, ali boljše pomeni korenine je v zadnjem času silno narastel, ker so odkrili, da lahko dobijo iz nje hormon »cortisone«, in to po znatno nižji ceni, kot so ga do sedaj pridobivali iz govejega žolča. Hormon »cortisone« vpliva prav na želodčno in črevesno sluznico, ki jo notranja plast želodčne oziroma črevesne kože, zato ga uporabljajo za zdravljenje čirov na želodcu in črevesju. Poleg tega hormona pa vsebuje sladka korenina še druge dragocene snovi, in med temi eno, ki lajša bolečine. Odgovoriti na vaše vprašanje, ali zdravil sladka korenina čire na želodcu oziroma na črevesju, je težje. Res ni nujno potrebno, da za vsako malenkost tečemo k zdravniku, a šestkrat se zgodi, da iščemo pri zdravniku pomoči, ko je že prepozno. Verjetno je, da bo uživanje sladke korenine blagodejno vplivalo na želodec in črevesje; tudi je verjetno, da se da ozdraviti z uživanjem sladke korenine marsikateri bolj nedolžni čir na prebavilih, a v mnogih primerih je zdravnik nujno potreben in mnogokrat ne pomagajo nobena zdravila, temveč le operacijski nož.

Izdaja Konzorcij Novega lista z dovoljenjem A.I.S.

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
 Ulica Sv. Franciška 20 — Telefon 29-477

TOVARNA

Princič

KRMIN - CORMONS - TEL. ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Mož je imel na sebi preprosto oblačilo, ki je bilo malone tako rumeno kakor njegovo neporaslo, gladko obličje. Imel je dolge roke, ki so bile močnih kosti. Na dlani, ki so bile druga vrh druge, je opiral brado. Čelo mu je bilo visoko in široko. Veliko lobanjo so pokrivali redki lasje nedoločljive barve. Njegovega lica, ki je gledalo vame, ne morem pri najboljši volji opisati. Bilo je lice nadangela vsega zla in v njem so žarele najzagonetnejše oči, ki so kdaj zrealile kako človeško dušo. Ozke in podolgovate so zeleno sijale. Najbolj zoprne pa so bile v tem, da jih je kakor ptič zastiral z nekakšno posebno motno kopreno, da je za njo kakor za zaveso skrtil svoj pogled. A v hipu, ko sem prekoračil prag, je ta zastrtost skoraj docela zginila, da je zelenost žarko sijala iz njih.

Vem še, da sem sunkoma obstal ko vkovan; zakaj zlovesčega vpliva, ki je prihajal iz te prikazni, moj razum ni mogel zajeti. Zares, da je bil videti začuden nad najinim nenadnim napadom, vendar pa iz njegovih svojevrstnih potez nisem mogel razbrati nikake bojazni, pač pa sled zaničevanja. In zdaj je počasi vstal, ne da bi bil le del sekunde odvrnil pogled od mene.

»To je Fu-Manču!« je zavpil Smith za menoj. »Imej ga na muhi! Ustreli ga, če...«

Konec stavka že nisem več slišal. Dr. Fu-Manču se je ob mizi sklonil in segel z roko navzdol, in tla so se mi vdrla pod nogami. Se en porogljiv pogled iz zelenih oči sem ujel, potem sem padel z brezmočnim vzklikom v globino... dalje, dalje, dokler me niso zagrnili vzburjeni valovi ledeno mrzle vode.

Kakor v megli sem zagledal nekak plamen — slišal še nekak

krik, oglušljiv hrup, policijsko piščalko! Ko sem pa spet prišel na površje, je vladala okoli mene tišina in neprodna tema. Izpljunil sem umazano oljnato tekočino in skušal obvladati grozen strah, ki me je daval — strah pred temo, mrzlo vodo in njenimi dušljivimi hlapovi.

»Smith!« sem presunljivo zatulil... »Pomoč! Pomoč!«

Zdelo se mi je, kakor da bi padel moj glas nazaj name, vendar sem hotel še enkrat zavpiti, ko sem, zbirajoč svoj pogum in hladnokrvnost, uvidel, da svoje moči lahko bolj uporabim. Splaval sem nekoliko naprej, odločen, da kljubujem vsem grozotam, ali pa da hrabro umrem, če mi je bilo tako usojeno. Kaplja žareče tekočine je padla z viška in siknila poleg mene v valove.

Čutil sem, da moram vzlic svoji odločnosti zblazneti. Še ena goreča kaplja — in še ena, čedalje več! Dotaknil sem se trhlega droga stebra in sunil ob opolzki les, dosegel sem torej mejo svoje mokre kletke. Vedno več ognja je deževalo in le težko sem se vzdržal, da nisem od strahu zarjovel. Dasi sem se držal zaradi težke obleke le z naporom vsega mišičevja na površini vode, sem vendar dvignil glavo in odprl oči. Kaplje so prenehale, toda kazalo je, da se mora vsak čas strop podreti name, ker je bila g rnja soba vsa v plamenu.

Kaplje gorečega petroleja iz svetilke so pronicale skozi špranje v tleh — kajti odprtina smrtne pasti se je bržkone samogibno spet zaprla. In pokajoče podnice so grozile, da se vsako minuto zlomijo. Hujši je postajal žar plamena, da sem mogel spoznati skoraj gnile

(Nadaljevanje prihodnjič)